

Educació per a la ciutadania

CICLE SUPERIOR

Aquest projecte ha estat elaborat
per l'equip pedagògic i editorial de

EQUIP DE TEXT-LA GALERA

DIRECCIÓ D'ART Cass

COORDINACIÓ DE MAQUETACIÓ Montserrat Estévez

PREIMPRESSIÓ Marta Dòria

EDICIÓ I COORDINACIÓ DE L'ÀREA Sílvia Ruiz

COORDINACIÓ PEDAGÒGICA Anna Canals

DIRECCIÓ Xavier Carrasco

DIRECCIÓ EDITORIAL Jesús Giralt

IL·LUSTRACIONS

Sebastià Serra

EQUIP D'AUTORS:

Josep Maria Puig Rovira

Catedràtic de Teoria de l'educació
de la Universitat de Barcelona

Xus Martín García

Professora titular de Teoria de l'educació
de la Universitat de Barcelona

Roser Batlle Suñer

Fundació Catalana de l'Esplai
Centre promotor d'Aprenentatge Servei

Pere Carbonell Sebarroja

Mestre d'educació primària
del CEIP Cervantes de Barcelona

Ricard Dastis Vila

Pedagog del col·legi Sant Ignasi
de Sarrià de Barcelona

Les activitats que es proposen en aquest llibre
s'han de fer en un quadern a part.

DISSENY DE LA COL·LECCIÓ: Cass

MAQUETACIÓ: Montserrat Estévez

IL·LUSTRACIÓ DE LA COBERTA: ED

CORRECCIÓ: M. Mercè Estévez

FOTOGRAFIES: Dreamstime, Firo-Foto, Fotolia,
Fototeca.cat-Corel

Primera edició: març del 2009

© 2009, Sebastià Serra,
er les il·lustracions

© 2009, Josep Maria Puig Rovira, Xus Martín García,
Roser Batlle Suñer, Pere Carbonell Sebarroja,
Ricard Dastis Vila, pel text

© 2009, Enciclopèdia Catalana, SAU
Josep Pla, 95. 08019 Barcelona
www.enciclopedia-catalana.com
www.text-lagalera.cat

text-lagalera@grec.cat

Impressió: Gráficas Instar, SA
Indústria, 2-4
08908 Hospitalet de Llobregat

ISBN: 978-84-412-1801-7

Dipòsit legal: B-14.854-2009

Qualsevol mena de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra resta rigorosament
prohibida i estarà sotmesa a les sancions establertes per
la llei. L'editor faculta CEDRO (Centre Espanyol de Drets
Reprogràfics, www.cedro.org) perquè pugui autoritzar-ne la
fotocòpia o l'escanejat d'algun fragment a les persones
que hi estiguin interessades.

Aquest és el llibre d'**EDUCACIÓ PER A LA CIUTADANIA**
del cicle superior de primària.

Té 30 sessions. Cada sessió forma part d'un d'aquests 6 blocs:

QUI SÓC?

AMICS I AMIGUES

CONVIURE

FORMAR PART

CIUTADANIA

HABITAR EL MÓN

A cada sessió aprendràs a...

...MIRAR
el que passa
al teu
voltant.

...DIALOGAR
amb els que
no pensen
com tu.

...PENSAR
per tu mateix
i treballar
en grup.

**...FORMAR
PART**
de la societat.

LES CINC SESSIONS DE CADA BLOC

BLOC QUI SÓC?

- 4** SEGURETAT EN UN MATEIX
- 7** AUTOCONEIXEMENT
- 10** ATURA'T I PENSA
- 14** RESPONSABILITAT I SALUT
- 25** PERÒ QUÈ EM PASSA?

BLOC AMICS I AMIGUES

- 15** PROBLEMES A CLASSE
- 19** NO ÉS COSA DE DONES
- 22** PERSONES AMB DISCAPACITATS
- 24** GRUPS DIFERENTS
- 28** DIALOGAR PER ENTENDRE'NS

BLOC CONVIURE

- 2** PARTICIPAR ÉS COSA DE TOTS
- 9** NORMES DE CONVIVÈNCIA
- 20** RESOLUCIÓ DE CONFLICTES
- 27** NOSALTRES I LA GENT GRAN
- 30** PER A ACABAR EL CURS

BLOC FORMAR PART

- 11** UNA O MOLTES INFÀNCIES
- 13** AMICS QUE VÉEN DE LLUNY
- 16** BONES RAONS
- 26** MOURE'NS SEGURS PEL CARRER
- 29** CONSUM I DINERS

BLOC CIUTADANIA

- 1** EDUCACIÓ PER A LA CIUTADANIA
- 3** MILLORAR LA SOCIETAT
- 5** PRACTICAR LA DEMOCRÀCIA
- 18** SERVEIS PÚBLICS
- 23** ELS DRETS HUMANS

BLOC HABITAR EL MÓN

- 6** L'ESGOTAMENT DE LA TERRA
- 8** DIES INTERNACIONALS
- 12** FESTES I DIVERSITAT CULTURAL
- 17** VIURE AL CARRER
- 21** UNA FINESTRA OBERTA AL MÓN

ÍNDEX

QUI SÓC?

AMICS I AMIGUES

CONVIURE

FORMAR PART

CIUTADANIA

HABITAR EL MÓN

SESSIÓ
AUDIOVISUAL

sessió

1	EDUCACIÓ PER A LA CIUTADANIA	6
2	PARTICIPAR ÉS COSA DE TOTS	10
3	MILLORAR LA SOCIETAT	14
4	SEGURETAT EN UN MATEIX	18
5	PRACTICAR LA DEMOCRÀCIA	22
6	L'ESGOTAMENT DE LA TERRA	26
7	AUTOCONeixEMENT	30
8	DIES INTERNACIONALS	34
9	NORMES DE CONVIVÈNCIA	38
10	ATURA'T I PENSA	42
11	UNA O MOLTES INFÀNCIES	46
12	FESTES I DIVERSITAT CULTURAL	50
13	AMICS QUE VÉEN DE LLUNY	54
14	RESPONSABILITAT I SALUT	58
15	PROBLEMES A CLASSE	62
16	BONES RAONS	66
17	VIURE AL CARRER	70
18	SERVEIS PÚBLICS	74
19	NO ÉS COSA DE DONES	78
20	RESOLUCIÓ DE CONFLICTES	82
21	UNA FINESTRA OBERTA AL MÓN	86
22	PERSONES AMB DISCAPACITATS	90
23	ELS DRETS HUMANS	94
24	GRUPS DIFERENTS	98
25	PERÒ QUÈ EM PASSA?	102
26	MOURE'NS SEGURS PEL CARRER	106
27	NOSALTRES I LA GENT GRAN	110
28	DIALOGAR PER ENTENDRE'NS	114
29	CONSUM I DINERS	118
30	PER A ACABAR EL CURS	122

MILLORAR LA SOCIETAT

Hi ha moltes coses en la nostra societat que no funcionen prou bé i que no ens agraden: la pobresa, la degradació del medi, les injustícies, el patiment de molta gent...

N'hi ha que només les poden arreglar els adults, però n'hi ha altres que sí que podem millorar nosaltres, i així deixarem el món una mica millor de com l'hem trobat. A més, **participar** en aquesta mena de projectes ens aporta **coneixements** i **habilitats** i ens ajuda a **créixer** com a persones.

Dos bons projectes

Els tutors de contes

En Mohamed fa 6è de primària i està molt content de ser el tutor de contes de la Cèlia, que fa P4. Tots els companys de classe d'en Mohamed fan de tutors de contes. Això vol dir que a cada noi o noia gran li toca explicar contes a un nen petit. Aquesta activitat és molt útil, perquè els mestres d'educació infantil s'havien adonat que a molts nens i nenes petits escoltar contes els ajuda molt a aprendre. Per això van demanar la col·laboració de la classe de 6è.

És així que en Mohamed, cada setmana, s'ha de preparar un conte per a explicar-lo a la Cèlia. I no és tan fàcil com sembla: ha de triar bé el conte, perquè encaixi amb l'edat de la Cèlia; ha d'assajar la veu, l'entonació, el vocabulari, perquè parlar amb un infant petit no és el mateix que parlar amb un company, i la primera vegada, sobretot, va haver de superar els nervis per a guanyar-se la confiança de la nena.

Ara, la Cèlia entén les coses i parla millor, està contenta de tenir el seu tutor de contes, l'estima molt i sempre el saluda pel carrer.

Per què creus que en Mohamed s'ho passa molt bé participant en aquest projecte?

Per què creus que la Cèlia està tan contenta amb en Mohamed?

sessió 3

La tómbola solidària

La Blanca i la seva colla de l'esplai ja fa tres anys que s'ho passen molt bé muntant la tómbola solidària del seu barri, una rifa per a aconseguir diners que es dediquen, cada any, a un problema social diferent. El darrer any els van destinar a associacions que acullen els nens i nenes que viuen al carrer.

Durant dos mesos les famílies de l'esplai i del barri porten joguines i jocs que ja no fan servir i que encara estan en bon estat. La Blanca i els seus companys s'encarreguen de revisar-los, netejar-los, arreglar-los i preparar-los per al dia de la rifa. També recullen informació sobre diferents problemes socials, i en trien un per destinar-hi els diners.

Els nois i les noies s'organitzen per fer propaganda pel barri, muntar la parada a la plaça, aconseguir que el veïnat i les famílies de l'esplai hi participin, sortejar totes les joguines i lliurar els diners als destinataris.

La tómbola solidària s'ha convertit en una activitat molt coneguda al barri, i la ràdio i la televisió locals en fan un reportatge cada any.

I la Blanca, per què creus que s'ho passa tan bé?

Per què penses que a la ràdio i la televisió locals els interessa la tómbola solidària?

Què tenen en comú aquests dos projectes?

1 Pensa les respostes i comenteu-les entre tota la classe:

- 1 Quina situació social ajuden a millorar, els tutors de contes?
- 2 Quina situació social ajuda a millorar, la tómbola solidària?
- 3 Què creus que aprenen en Mohamed amb aquesta experiència?
- 4 Què creus que aprenen la Blanca amb aquesta experiència?
- 5 Has participat mai en un projecte semblant o en coneixes cap?
- 6 Coneixes alguna persona o alguna associació que es dediqui a millorar la vida dels altres?

2 Identifica quins d'aquests bons projectes atenen una necessitat social i quins atenen una necessitat d'una colla d'amics.

- A Col·laborar amb un parc natural netejant els camins i senyalitzant-los.
- B Fer una rifa perquè les colònies ens surtin més econòmiques.
- C Muntar una festa sorpresa per celebrar l'aniversari d'un company.
- D Muntar un concert i fer una gira per residències d'avis.
- E Organitzar una lligueta de futbol sala o qualsevol altre esport.
- F Fer una dramatització sobre la importància d'esmorzar bé per a estar sa i representar-la per les classes dels nens i nenes més petits de l'escola.

► FITXA

3 Participa en un concurs de projectes, primer, individualment i, després, en grup.

- 3.1 Pensa quins coneixements i quines habilitats tens (cantar, saber històries, ser organitzat).
- 3.2 Pensa un projecte de millora d'algun aspecte de l'escola o del teu barri en el qual t'agradaria participar.
- 3.3 Pensa com podries aprofitar en aquest projecte els teus coneixements i habilitats.
- 3.4 En petit grup, feu la llista de totes les propostes i trieu un projecte que sigui senzill, breu i que permeti demanar ajuda fàcilment si la necessiteu.
- 3.5 Prepareu un mural per a la resta de la classe en què quedin clars aquests aspectes: la finalitat del projecte, la feina que faríeu, el temps que duraria i com us organitzaríeu.

Ningú no és tan pobre que
no pugui ajudar un altre.

Per què és bo per a un barri o població el fet que hi hagi moltes entitats socials?

Per què es consideren ciutadans actius les persones que formen part d'aquestes entitats?

Per què, si detectem un problema al barri o població i volem fer alguna cosa, val la pena contactar amb les entitats socials?

Les entitats socials

Al nostre país hi ha moltes **entitats socials**, és a dir, associacions de persones que s'uneixen per millorar algun aspecte de la societat. En són exemples, les associacions de veïns, els esplais i agrupaments, els grups de solidaritat, les associacions d'immigrants o els grups ecologistes. Com més entitats socials tingui un poble o una ciutat, més ben preparat està per a resoldre problemes com ara l'atur, la sequera, la pobresa, el vandalisme o les inundacions.

Les persones que formen part d'aquestes entitats estan acostumades a treballar en equip, a fer costat als que ho passen malament, a compartir el seu temps amb els altres, a buscar solucions en comptes d'esperar que ploquin del cel. Són persones preocupades per la societat, no solament per la seva família i amistats. Estan convençudes que han de deixar el món una mica millor de com l'han trobat. Aquestes persones són **ciutadans actius**.

Les entitats socials sempre necessiten un cop de mà, perquè solen tenir molts projectes i pocs diners per a dur-los a terme. Per això, quan volem intentar millorar algun problema al nostre barri o població hem de comptar-hi, perquè tenen experiència i poden aconsellar-nos. Moltes vegades, el millor és col·laborar directament amb alguna campanya o proposta que les entitats socials estiguin impulsant.

PROGRAMACIÓ DE CONTINGUTS PER SESSIONS

1 EDUCACIÓ PER A LA CIUTADANIA

Definició d'Educació per a la ciutadania com una àrea que parla de la convivència: de com ens organitzem i com fem entre tots una societat més justa.

Valoració de la convivència com una de les millors coses que podem aprendre a la vida.

2 PARTICIPAR ÉS COSA DE TOTS

Valoració de la participació com un dret i un deure.

Ús dels mecanismes de participació en el funcionament de l'aula i de l'escola.

Valoració i aplicació del diàleg i la mediació com a instruments per a resoldre els problemes.

3 MILLORAR LA SOCIETAT

Identificació dels valors cívics de la societat democràtica (respecte, tolerància, participació, solidaritat, convivència, compromís, justícia, igualtat, llibertat) i aplicació en l'entorn veïnal.

Valoració de la participació ciutadana en el funcionament de les institucions.

4 SEGURETAT EN UN MATEIX

Identificació dels trets d'identitat; expressió de les emocions pròpies i autoregulació de la conducta.

Valoració de la dignitat, la llibertat i la responsabilitat en la presa de decisions, el desenvolupament de l'autonomia personal i l'autoestima.

5 PRACTICAR LA DEMOCRÀCIA

Identificació dels valors cívics de la societat democràtica (respecte, tolerància, participació, solidaritat, convivència, compromís, justícia, igualtat, llibertat) i aplicació en situacions de convivència dins l'escola.

6 L'ESGOTAMENT DE LA TERRA

Defensa i cura de l'entorn, valoració de les repercussions que té a escala global la gestió local dels recursos i identificació de les bones pràctiques alternatives i estratègies de consum responsable.

Voluntat d'esdevenir ciutadans actius i compromesos.

7 AUTOCONeixEMENT

Identificació, acceptació crítica, construcció de la pròpia identitat i desenvolupament de l'autoestima en tots els àmbits de la personalitat.

Expressió de les emocions pròpies i autoregulació de la conducta.

8 DIES INTERNACIONALS

Reconeixement dels valors comuns en les diferents manifestacions de la diversitat.

Valoració de la necessitat de cuidar-se físicament i mentalment, i voluntat que totes les persones puguin gaudir d'unes bones condicions de vida i salut.

9 NORMES DE CONVIVÈNCIA

Reconeixement dels valors i les normes que afavoreixen la convivència i la relació entre les persones i d'estratègies de resolució de conflictes des del diàleg i la mediació.

Desenvolupament d'actituds que garanteixin el respecte i la convivència.

10 ATURA'T I PENSA

Desenvolupament de mecanismes d'autoregulació de les pròpies emocions i de la pròpia conducta, d'habilitats emocionals i de comunicació assertiva en les relacions amb els altres.

Desenvolupament de l'empatia en les relacions amb els altres.

11 UNA O MOLTES INFÀNCIES

Coneixement i valoració dels drets reconeguts en la Convenció sobre els Drets de l'Infant.

Rebuig de les causes que provoquen situacions de marginació, discriminació i injustícia social i incidència en les referents a l'explotació a la infància.

12 FESTES I DIVERSITAT CULTURAL

Valoració de les celebracions i manifestacions culturals com a signes d'identitat i formes de cohesió social.

Valoració de la capacitat per a adaptar-se a una realitat en constant evolució, per mitjà d'actituds flexibles i obertes.

13 AMICS QUE VÉEN DE LLUNY

Respecte i empatia envers costums i formes de vida diferents dels propis.

Desenvolupament de l'empatia en les relacions amb els altres.

Valoració del joc com una activitat que ens permet conèixer-nos, relacionar-nos i aprendre dels altres.

14 RESPONSABILITAT I SALUT

Comprensió que la salut no és solament l'absència de malaltia, sinó una manera de viure el més autònoma, solidària i feliç possible.

Integració de comportaments basats en el consum responsable.

15 PROBLEMES A CLASSE

Rebuig de les situacions d'injustícia i discriminació en l'àmbit escolar.

Sensibilització davant de les necessitats dels més desfavorits.

Desenvolupament de sentiments d'empatia i actituds que garanteixin el respecte i la convivència a l'aula.

16 BONES RAONS

Desenvolupament de la capacitat d'escolta i d'exposició argumentada de les pròpies opinions i respecte per les dels altres.

Valoració i aplicació del diàleg i la mediació com a instruments per a resoldre problemes de convivència.

17 VIURE AL CARRER

Anàlisi i rebuig de les situacions d'injustícia i discriminació. Sensibilització davant de les necessitats dels més desafavorits.

Valoració de la disponibilitat per a trobar solucions als problemes i intentar millorar la realitat.

18 SERVEIS PÚBLICS

Identificació dels drets i els deures individuals i col·lectius.

Valoració de les administracions (local, autonòmica, estatal) com a garantia dels serveis públics i de la importància de la participació ciutadana en el funcionament de les institucions.

19 NO ÉS COSA DE DONES

Valoració de la igualtat de drets entre homes i dones en la família i en qualsevol àmbit personal, laboral i social.

Identificació dels propis prejudicis i rebuig de comportaments i actituds discriminatòries (sexistes, de preponderància de la força física, etc.).

20 RESOLUCIÓ DE CONFLICTES

Valoració i aplicació del diàleg i la mediació com a instruments per a resoldre els problemes de convivència i els conflictes d'interessos en les relacions interpersonals.

Desenvolupament de la capacitat d'expressió d'opinions de forma assertiva.

21 UNA FINESTRA OBERTA AL MÓN

Aplicació de conductes responsables en l'ús de les TIC (autonomia, autocontrol i seguretat).

Manifestació d'actituds de cooperació i solidaritat davant les desigualtats entre països.

22 PERSONES AMB DISCAPACITATS

Reconeixement de les diferències com un element enriquidor de les relacions interpersonals.

Identificació i rebuig de les causes que provoquen situacions de marginació i discriminació.

23 ELS DRETS HUMANS

Coneixement i valoració dels drets reconeguts a la persona en la Declaració Universal de Drets Humans.

Conscienciació que, tot i que la Declaració té un caràcter universal, no ateny a cadascuna de les persones que formen la humanitat.

24 GRUPS DIFERENTS

Desenvolupament d'habilitats emocionals i de comunicació assertiva en les relacions de grup i demostració d'actituds solidàries i constructives.

Responsabilitat en l'exercici dels drets i els deures que ens corresponen com a membres d'un grup.

25 PERÒ QUÈ EM PASSA?

Desenvolupament de l'empatia en les relacions amb els altres.

Desenvolupament de mecanismes d'autoregulació de les pròpies emocions i de la pròpia conducta i d'habilitats emocionals en les relacions de grup.

26 MOURE'NS SEGURS PEL CARRER

Interpretació correcta de les normes de mobilitat vial, tant en qualitat de viants com en qualitat d'usuaris de vehicles amb motor o sense.

Reconeixement dels valors i les normes que afavoreixen la convivència i la relació entre les persones.

27 NOSALTRES I LA GENT GRAN

Identificació dels valors cívics de la societat democràtica (respecte, tolerància, participació, solidaritat, convivència, compromís, justícia, igualtat, llibertat) i aplicació en situacions de convivència dins de l'entorn immediat entre iguals i en les relacions intergeneracionals.

28 DIALOGAR PER ENTENDRE'NS

Valoració del diàleg i la mediació com a instruments per resoldre els problemes de convivència i els conflictes d'interessos en les relacions interpersonals.

Desenvolupament de la capacitat d'expressió d'opinions i judicis de forma assertiva.

29 CONSUM I DINERS

Identificació de les estratègies de consum responsable.

Valoració crítica dels missatges dels mitjans de comunicació per tal de construir-se una opinió pròpia.

Identificació d'actituds i estratègies de consum responsable i cura del medi.

30 PER A ACABAR EL CURS

Valoració de la convivència com una de les millors coses que podem aprendre a la vida.

Constatació que la convivència hauria de plantejar-se des de la plena confiança, buscant l'amistat, la cooperació i la confiança.